

2. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р. О. Куйбіда. – К. : Факт, 2003. – 536 с.
3. Георгієвський Ю. В. Адміністративна юстиція : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Ю.В.Георгієвський. – Х., 2004. – 19 с
4. Кузьменко О. В. Адміністративна юстиція в Україні: Навч. посіб. – К. : Атіка, 2007. – 167 с.
5. Основи адміністративного судочинства в Україні. (навч. посіб. для юридичних факультетів та юридичних клінік) / За заг. ред. Александрової Н. В., Куйбіди Р. О. – К. : Конус-Ю, 2006. – 256 с.
6. Педько Ю. С. Становлення та правове регулювання адміністративної юстиції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – 232 с.
7. Решота В. В. Перспективи реформування адміністративної юстиції у системі державного управління України / В.В.Решота // Демократичне врядування: Наук. вісник. – 2008. – С. 3-7.
8. Саліщева Н. Г., Хаманєва Н. Ю. Адміністративна юстиція та адміністративне судочинство в Російській Федерації / Прав. ун-т при Инст. держ. та права РАН. – М., 2001. – 41 с.
9. Старилов Ю. Н. Административная юстиция. Теория, история, перспективы. – М.: Издательство НОРМ А (Издательская группа НОРМА-ИНФРАМ), 2001. – 304 с.
10. Стеценко С. Г. Сутність адміністративного процесу: теоретичний погляд / С. Г. Стеценко // Право України. – 2011. – № 4. – С. 39–46.
11. Стефанюк В. С. Правова обумовленість запровадження адміністративної юстиції в Україні: Автореф. на здоб. наук. ступ. к. ю. н.: 12.00.07 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – 19 с.
12. Шишкін В. Завдання адміністративного судочинства / В. Шишкін // Право України. – 2005. – № 11. – С.11–14.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Сокурєнко Олена Анатоліївна – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри галузевого права Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка.

УДК 347.191.11

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Марина ЮНІНА (Дніпропетровськ)

В науковій статті проаналізовано правовий статус транснаціональних корпорацій як специфічних суб'єктів правових відносин. Досліджено поняття транснаціональних корпорацій та охарактеризовано найбільш значущі ознаки, які властиві ТНК.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, багатонаціональні підприємства, суб'єкт права, інвестиції, інвестор.

В научной статье проанализирован правовой статус транснациональных корпораций как специфических субъектов правовых отношений. Исследовано понятие транснациональных корпораций и охарактеризованы наиболее значимые признаки, присущие ТНК.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, многонациональные предприятия, субъект права, инвестиции, инвестор.

In the scientific article the legal status of transnational corporations is analysed as a specific subject of legal relations. The concept of transnational corporations describes the most important features that are peculiar for them. It has been concluded that the task of giving the definition of "transnational corporation" seems quite debatable. Transnational corporations are largely dependent on the criteria laid on their base. There are two types of these criteria: quantitative and qualitative. Qualitative criteria reflect the determination of transnational corporations and their essence, and quantitative criteria reflect variable characteristics of transnational corporations and the degree of their internationalization. As quantitative criteria such as the ratio of assets abroad and total assets of the corporation, the ratio of workers and employees abroad with their total number, the ratio of the share of income generated from the limit of total revenue, etc., are offered. By qualitative criteria ownership, place of registration, distribution of assets and liabilities, the structure of the company, management and control, the degree of concentration and others are understood. Currently, among scientists there is no single point of view on the issue of what criteria should be used in determining the transnational corporations. Therefore, the article has concluded that in determining the definition of transnational corporations both qualitative and quantitative criteria have been used, as combined they will avoid shortcomings inherent in each of these notions separately.

Keywords: multinational corporations, multinational company, entity, investment, investor.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світової економіки в умовах посилення економічної інтеграції між державами значно зростає роль транснаціональних корпорацій

(далі ТНК) у якості учасників міжнародних відносин та постає проблема правового регулювання їхньої діяльності. У зв'язку з тим, що інвестиційна діяльність таких корпорацій набуває все більш глобального характеру, вони відіграють провідну роль в інтернаціоналізації виробництва, в розширенні виробничих зв'язків між підприємствами різних країн. Сьогодні ТНК володіють значною економічною силою, яка дорівнює, а іноді й перевищує, економічний потенціал багатьох держав. Так, наразі виробництво товарів і послуг у рамках ТНК становить майже 7% світового ВВП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Транснаціональні корпорації та їх діяльність стали об'єктом аналізу з боку багатьох дослідників. Це пояснюється, перш за все, комплексністю та багатогранністю проблем, пов'язаних з функціонуванням ТНК. Дослідження ТНК проводилися у працях ряду фахівців як з міжнародного публічного, так й з міжнародного приватного права, таких як Л.П. Ануфрієва, М.М. Богуславській, Г.Е.Вілков, М.І. Кулагин, Л.А. Лунц, Л.А. Лялікова. Із зарубіжних учених до даної теми зверталися, зокрема, Дж. Берман, Д. Вагтс, Р. Вернон, Р.Дженкінс, Дж. Кляйн, П.Маланчук, Е. Петерсманн, П. Робінсон, Р. Шварценбергер та багато інших.

Мета статті полягає в дослідженні транснаціональних корпорацій їх характерних рис та правового статусу.

Виклад основного матеріалу. Діяльність транснаціональних корпорацій – явище багатопланове, тому існує декілька точок зору на можливості її правового регулювання. Специфіка ТНК є такою, що, маючи відділення на території багатьох країн, ТНК в цілому не підпадає під юрисдикцію окремої країни та її діяльність як єдиного утворення не може бути врегульована національним правом окремої держави. Поширення дії правових норм однієї держави на територію інших можливе тільки з відомо останніх, що знаходить своє відображення в численних міжнародних угодах та конвенціях. Не дивлячись на економічну єдність, ТНК характеризуються незалежністю юридичних осіб, які входять до їхнього складу та, до того ж, можуть мати різну державну приналежність. У зв'язку з цим представляється необхідним говорити про комплексний підхід до регламентації діяльності ТНК з необхідністю поєднання національного та міжнародного регулювання різних сторін їх діяльності. Обидва види такого регулювання повинні взаємно доповнювати один одного, проте пріоритет повинне одержати саме міжнародне регулювання. Тільки воно, на наш погляд, відповідає реальній потребі у регулюванні суспільних відносин, що складаються у зв'язку з діяльністю ТНК в різних країнах. Саме тому дослідження правового статусу транснаціональних корпорацій з позицій міжнародного права представляє особливу актуальність у сучасний період та є необхідною умовою для створення чіткої та злагодженої системи правового регулювання їхньої діяльності.

Для визначення правового статусу ТНК та здійснення ефективного міжнародно-правового регулювання їхньої діяльності необхідно, перш за все, дати визначення ТНК як суб'єкта права.

Питання про визначення дефініції «транснаціональна корпорація» представляється достатньо дискусійним. Спори щодо неї існують у науці міжнародного права вже впродовж декількох десятиліть, що обумовлено різноманіттям підходів та безліччю точок зору стосовно трактування сутності ТНК. У міжнародних документах також, на жаль, досі не існує одноманітного визначення ТНК. Тому спробуємо проаналізувати та узагальнити існуючі дефініції та виділити найбільш значущі ознаки, які властиві ТНК.

Термін "транснаціональна корпорація" набув широке поширення в працях вчених та міжнародних нормативних актах. Проте в зарубіжній літературі, а також в багатьох актах міжнародних організацій часто використовуються й інші терміни: "багатонаціональні" ("мультинаціональні", "міжнародні") корпорації (компанії, підприємства, монополії) та т.п. Представляється необхідним з'ясувати, що вони означають. Єдиного підходу до класифікації вказаних понять не існує. Проте, багато вчених розрізняють транснаціональні та багатонаціональні утворення. Так, наприклад, А.П. Кирєєв виділяє два види міжнародних корпорацій: транснаціональні і багатонаціональні. При цьому у транснаціональній корпорації головна компанія належить капіталу однієї країни, а філіали розташовані у

багатьох країнах світу. У багатонаціональній корпорації головна компанія належить капіталу двох або більше країн, але філіали також знаходяться у різних країнах [3, с. 304]. В.В. Наталуха міжнародні корпорації розділяє вже на три типи. До них відносяться, по-перше, ТНК — приватні транснаціональні корпорації (включаючи транснаціональні банки), по-друге, міжнародні державні корпорації, що належать до однієї держави, і, по-третє, багатонаціональні, міжнаціональні (міждержавні) корпорації [8, с. 18]. Л.А. Комарова, досліджуючи міжнародні монополії, виділяє транснаціональні та багатонаціональні монополії. Відмінність між ними полягає у тому, що "капітал транснаціональної монополії знаходиться у власності та управлінні капіталістів однієї країни, проте сфера діяльності розповсюджується далеко за її межами. Капітал багатонаціональної монополії (а також право контролю над ним) належить капіталістам низки країн, а численні філіали і відділення є у багатьох країнах [4, с. 45].

Таким чином, вказані автори беруть за основу класифікації перш за все національність учасників відповідних утворень, однак визнаючи, що сфера діяльності останніх має міжнародний характер.

Така кількість дефініцій потребує певної класифікації. На нашу думку, слід погодитися з точкою зору про те, що визначення ТНК багато в чому залежить від того, які критерії покладені у його основу. Існує два види подібних критеріїв: кількісні і якісні [7, с. 258]. Якісні критерії відображають у визначенні ТНК їхню суть, а кількісні критерії відображають характеристики ТНК, що є змінними величинами та відображають, перш за все, ступінь інтернаціоналізації діяльності ТНК. У якості кількісних критеріїв пропонують такі, як співвідношення активів за кордоном із загальними активами корпорації; співвідношення числа робітників й службовців за кордоном з їх загальною кількістю; співвідношення частки прибутку, одержаного за межею із загальним прибутком і т.п. Так, наприклад, У.Агагону пропонує вважати корпорацію транснаціональною, якщо вона виділяє для здійснення діяльності за кордоном значні ресурси, при цьому не пояснюючи, які саме ресурси вважаються значними для тієї або іншої корпорації [10, с. 3-21]. Деякі дослідники використовують декілька кількісних критеріїв або поєднують їх з якісними критеріями. Низка дослідників висуває у якості критерію кількість країн, в яких діє ТНК [13, с. 343-351]. Так, R. Vernon у роботі 1971 року, а так само Hood and Young у роботі 1979 р. визначали число таких країн у кількості не менше 6. Інші дослідники брали у якості критерію співвідношення імпорту з обсягом загальних продажів. Так, Rugman в роботі 1983 року визначив, що таке співвідношення не повинне бути менше ніж 30 % від загальної територіальної активності ТНК.

Проте за наявності безумовних позитивних сторін застосування кількісних показників (перш за все, зручність застосування) у них є серйозні недоліки. Серед останніх учені виділяють відносність подібних критеріїв (який відсоток або частку можна визнати значною), їх непостійність в умовах швидкого розвитку ТНК, часто відсутність достовірних даних про діяльність ТНК та загальної бази для порівняння одержаних даних [7, с. 258-259].

Якісні критерії використовуються у дефініціях набагато частіше. У якості таких критеріїв дослідники пропонували: форму власності, місце реєстрації, розподіл активу та пасиву, структуру підприємства, систему управління та контролю, ступінь концентрації та інші [7, с. 259]. Прикладом дефініції, яка сформульована тільки за якісними критеріями, може служити наступна: компанія є багатонаціональною, якщо вона не робить відмінностей між внутрішнім та міжнародним бізнесом. Внутрішній бізнес підлеглий та повністю інтегрований з глобальним планом дій. Управлінський склад головного офісу стає багатонаціональним в поглядах та відповідальності [12, с. 22]. Н.В. Вааде визначає ТНК як підприємство, центр управління якого розташований в країні походження, і яке здійснює контроль за діяльністю дочірніх компаній в країнах їхнього місцезнаходження [11, с. 12].

В даний час серед вчених немає єдиної точки зору щодо питання про те, які критерії слід використовувати у визначенні ТНК. Представляється, що при визначенні дефініції ТНК повинні використовуватися як якісні, так і кількісні критерії, оскільки в поєднанні вони дозволять уникнути недоліків, властивих кожному з цих видів окремо.

Наявність різноманітних підходів дослідників до проблеми визначення дефініції ТНК дозволяє зробити висновок про те, серед вчених немає єдиного підходу до вироблення визначення ТНК та розуміння природи ТНК. Також, на жаль, у цей час не вироблено єдиного міжнародно-правового акту, який дає визначення ТНК та діє на універсальному рівні і має обов'язкову юридичну силу. Проте, деякого прогресу у визначенні ТНК на міжнародному рівні вже досягнуто.

16 вересня 1975 року на Генеральній Асамблеї ООН (спеціальна сесія) була прийнята резолюція, згідно з якою була створена спеціальна комісія для розробки Кодексу поведінки ТНК [1, с. 63-71]. Ця Комісія функціонувала в рамках ООН з 1975 по 1994 рік.

Серед учасників комісії не було єдиної думки щодо розробки дефініції ТНК. Розбіжності при виборі варіантів дефініцій торкалися питань участі держави в регулюванні діяльності ТНК. Західні країни пропонували не відокремлювати приватні та державні підприємства, оскільки діяльність таких підприємств на ринку не відрізняється, але для країн соціалістичного табору відмінність була принциповою. Згідно пункту 1(а) Проекту Кодексу ТНК – це підприємство, яке має відділення у двох або більше країнах, незалежно від юридичної форми та сфери діяльності цих відділень, які функціонують відповідно до певної системи ухвалення рішень, яка дозволяє проводити певну узгоджену політику та загальну стратегію через один або більше центр з прийняття рішень, і в рамках якого відділення пов'язані між собою відносинами власності або іншими відносинами, одне або декілька з цих відділень можуть вчиняти значний вплив на діяльність інших та, зокрема, користуватися загальними знаннями та ресурсами і розділяти відповідальність з іншими. Таке визначення відображає істотні ознаки ТНК, як суб'єкта міжнародного приватного права, але недоліком його є, поза сумнівом, його багатослівність, невизначеність, що ускладнює його практичне застосування. Слід зазначити, що, не дивлячись на тривалу роботу комісії, Кодекс поведінки ТНК, який носив би рекомендаційний характер, прийнятий не був та так і залишився проектом.

Дуже схожі з даним Кодексом положення сформульовані у Керівних принципах для багатонаціональних підприємств, які є додатком до Декларації про міжнародні інвестиції та багатонаціональні підприємства, прийнятої у рамках Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у 1976 р. На жаль, вказаний документ не має обов'язкової юридичної сили та має лише рекомендаційний характер, відносячись до так званого "м'якого права" (*"soft law"*). У пункті 3 розділу I Керівних принципів міститься положення про те, що багатонаціональні підприємства "звичайно включають компанії або інші утворення, засновані більш ніж в одній країні і пов'язані таким чином, що можуть координувати свої дії різними способами. Одне або більш з цих утворень здатне істотно впливати на діяльність інших та їхня ступінь автономії всередині підприємства може широко різнитися. Власність може бути приватною, державною або змішаною". Аналіз даної дефініції дозволяє говорити про те, що у неї містяться ознаки, які схожі з ознаками, що містяться в проекті Кодексу поведінки ТНК.

У 1977 р. Міжнародна організація праці (МОП) схвалила Тристоронню декларацію принципів, які стосуються багатонаціональних підприємств та соціальної політики [14, с. 49-56]. Як і згадана вище Декларація ОЕСР, даний документ не має обов'язкової юридичної сили. Пункт 6 цієї декларації вказує, що багатонаціональні підприємства "включають підприємства публічної, змішаної або приватної власності, які мають у власності або контролюють виробництво, послуги або інші можливості за межами країни, у якій вони базуються. Ступінь автономії відділень в багатонаціональних підприємствах у відносинах одне з одним широко варіюється від одного такого підприємства до іншого залежно від природи зв'язків між такими відділеннями та їхніми сферами діяльності і з урахуванням значної різноманітності у формах власності, розмірі, природі та місцезнаходженні операцій підприємств, які беруть участь".

Очевидно, що всі три згадані документи, маючи на меті врегулювання діяльності ТНК, вказують на їхні ознаки. Останні найбільшою мірою розкриті у проекті Кодексу поведінки ТНК, в якому відображена узгоджена точка зору більшості країн з приводу

визначення транснаціональних корпорацій. Ці ознаки відображають сутність ТНК як утворення, яке характеризується економічною єдністю при юридичній множинності. Дійсно, безліч юридичних осіб, які знаходяться у різних країнах світу, підлегли одній економічній стратегії та діють як єдине ціле в системі ТНК. Правові засоби, за допомогою яких вони пов'язані, можуть бути найрізноманітнішими: від участі однієї компанії в статутному капіталі іншої до укладення різного роду договорів між ними.

Проте представляється, що крім тих обов'язкових ознак, які безпосередньо названі у вказаному документі, існують також і деякі інші ознаки, які звичайно є у ТНК. Вони похідні від обов'язкових та, як правило, властиві ТНК. Перш за все, до таких ознак відноситься економічна єдність ТНК при юридичній множинності [6, с. 124]. Численні підприємства ТНК, що знаходяться в різних країнах, зведені в єдину, керовану з одного центру підприємницьку одиницю. Ці підприємства є структурними елементами в системі виробництва та реалізації продукції ТНК, виконанні робіт або наданні послуг. Кількість таких підрозділів, як правило, достатньо велика, бо ТНК прагнуть мати підприємства та ринки збуту у багатьох країнах світу. Таким чином, виходить, що безліч окремих юридичних осіб, які знаходяться у різних країнах, створюють економічну єдність.

Крім того, діяльність ТНК, як правило, здійснюється у багатьох країнах, набуваючи, таким чином, багатобічного характеру. Відділення ТНК можуть охоплювати дуже велику кількість країн, де вони мають значні капіталовкладення. Так, у 1998 р. у світі існувало близько 63000 головних компаній ТНК, що мають 690000 зарубіжних відділень [16, с. 1]. У 2002 р. кількість ТНК становила вже 65000, а їхніх зарубіжних відділень – 850000 [17, с. 86]. Причини створення розвиненої зарубіжної мережі відділень ТНК дуже різноманітні. До них, зокрема, відноситься прагнення одержати великий прибуток, розширити свої ринки збуту, скористатися більш пільговим законодавством в приймаючій країні й т.п.

Висновки. Таким чином, виходячи з викладеного вище, можна зробити висновок, що у сучасний період саме транснаціональні корпорації є одним з основних джерел іноземних інвестицій у світовій економіці. В той же час вони вчиняють неоднозначний вплив на національну економіку багатьох країн. Транснаціональні корпорації є досить вагомими конкурентами для місцевих компаній. Відсутність економічних бар'єрів у стратегічних галузях економіки може привести до економічної залежності від іноземного капіталу. У той же час, транснаціональні корпорації надають позитивного впливу на розвиток інфраструктури національного ринку, його інтеграцію в світову економіку. Вони є світовими центрами з проведення науково-дослідної роботи та впровадження сучасних технологій.

Протягом довгого часу у вітчизняній літературі підкреслювався негативний вплив ТНК на більшість національних економік, а також на світову економіку в цілому. Проте діяльність ТНК може також спричинити значну користь, а не тільки шкоду. Тому для практики велике значення має глибоке вивчення та ретельний аналіз феномена ТНК з метою збільшення позитивних результатів їхньої діяльності та зменшення до мінімуму негативних.

Дана проблема особливо актуальна для нашої держави у зв'язку з європейськими інтеграційними прагненнями нашої країни. Усунення різних бар'єрів для вкладення іноземного капіталу, що є однією з умов вступу до даної міжнародної організації, неминуче спричинить збільшення масштабу діяльності зарубіжних ТНК на території нашої країни. Але вже у даний час ТНК є партнерами нашої держави у торговій та науково-технічній співпраці з промислово розвиненими країнами, і саме вони повинні стати одними з основних іноземних інвесторів в українську економіку.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кальдерой Х.Л.В. Кодекс поведения транснациональных корпораций и международное право (на примере деятельности транснациональных корпораций в странах Латинской Америки): Дис.. канд. юр.наук. М., 1984.
2. Кибенко Е.Р. Международное частное право. – Х. : Эспада, 2003. – 512 с.
3. Киреев А.П. Международная экономика. В 2-х ч. Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. — М., 1999. – 460 с.

4. Комарова Л.А. Международные монополии-нарушители международного права /Л.А.Комарова // Изв. вузов. Правоведение. – 1981. – № 5.
5. Кулагин М.И. Государственно-монополистический капитализм и юридическое лицо // Кулагин М.И. Избранные труды. — М., 1997. – 430 с.
6. Лунц Л.А. Многонациональные предприятия капиталистических стран в аспекте международного частного права / Л.А.Лунц // Советское государство и право. – 1976. – №5. – С.122-129.
7. Ляликова Л.И. Транснациональные корпорации и проблема определения их национальности / Л.И.Ляликова // Советский ежегодник международного права, 1981. — М., 1982.
8. Наталуха В.В. Международный частный бизнес и государство. — М., 1985. – 270 с.
9. Фединяк Г.С. Міжнародне приватне право: Курс вибр. лекцій. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 432 с.
10. Aharony Y., On the definition of a multinational corporations // The multinational enterprises in transition. - Princeton, 1972.
11. Vaade H.W. The legal effects of codes of conduct for multinational enterprises // German yearbook of international law. Berlin, 1980. V. 22, N 3.
12. Litvak I.A., Maule C.J. The Multinational Firm: Some Perspectives // The Multinational Firm and the Nation State / Ed. by G. Paquet. — Toronto, 1972.
13. Nguyen, Hiep, Coset J.-C. The measurement of the degree of foreign involvement // Apple Economics. 1995.б Vol. 27, N 4.
14. Official Bulletin (Geneva: ILO). 1978. Vol. LXI. Series A. No. 1.
15. The OECD Declaration and Decisions on International Investment and Multinational Enterprises: Basic Texts. — Paris, 2000.
16. World Investment Report, 2000. Overview. — New York and Geneva, 2002.
17. World Investment Report, 2002. Transnational Corporations and Export Competitiveness. — New York and Geneva, 2002.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Юніна Маріна Петрівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права та процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

УДК 347.78

ДІЯЛЬНІСТЬ З ПЕРЕВІРКИ ДОКАЗІВ ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Назарій ГАНГУР (Львів)

Досліджено наукові проблеми діяльності щодо перевірки доказів порушення авторського права і суміжних прав на стадії досудового розслідування. Означено проблеми, з якими стикаються органи досудового розслідування при визначенні ознак вказаного кримінального правопорушення та винуватості особи на етапі збирання доказів, на підставі чого сформульовано науково обгрунтовані пропозиції тактико-організаційного характеру.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, перевірка доказів, порушення авторського права і суміжних прав, досудове розслідування, слідчий, підозрюваний.

Исследованы научные проблемы деятельности по проверке доказательств нарушения авторского права и смежных прав на стадии досудебного расследования. Отмечены проблемы, с которыми сталкиваются органы досудебного расследования при определении признаков указанного преступления и виновности лица на этапе сбора доказательств, на основании чего сформулированы научно обоснованные предложения тактико-организационного характера.

Ключевые слова: преступление, проверка доказательств, нарушение авторского права и смежных прав, досудебное расследование, следователь, подозреваемый.

Scientific problems of proof for verification of copyright and related rights under preliminary investigation have been studied in the article. Problems which pre-trial investigation bodies face in determining the characteristics of the above mentioned criminal offense and guilt of a person on the stage of collecting evidence have been denoted. Whereby evidence-based proposals of tactical and organizational character have been formulated.

Keywords: criminal offenses, verification of evidence of infringement of copyright and related rights, pre-trial investigation, the investigator, the suspect.

Постановка проблеми. Питома вага виявлених порушень авторського права і суміжних прав у структурі злочинності відносно невелика, проте щороку правоохоронні органи реєструють все більше випадків вчинення цих кримінальних правопорушень. Виходячи із викладеного, арсенал протидії таким кримінальним правопорушенням має бути різноплановим і ефективним, тому не викликає сумніву актуальність та важливість пошуку шляхів оптимізації доказування при розслідуванні порушень авторського права і суміжних